

focus@ongewervelden.6

juni 2008

6de focus@ongewervelden 2008

In deze nieuwsbrief voornamelijk aandacht voor ongewervelde dieren in onze steden. De Stadsreus, ons Dier van de Maand, kan menige angstige stadskinderen de daver op het lijf jagen en met de tentoonstelling Spinnen in 't stad voelt er zich beslist geen enkele Antwerpenaar (met spinnenfobie) nog veilig. Wij, vrienden van deze ongewervelde dieren, weten natuurlijk beter.

Volgende thema' s komen aan bod:

- Dier van de Maand: de Stadsreus (*Volucella zonaria*)
- tentoonstelling: Spinnen in 't stad
- tweedehandsboeken KNNV
- waarnemingen.be
- cursussen juni / juli 2008
- de activiteitenkalender
- varia

Dier van de maand: De Stadsreus (*Volucella zonaria*)

Tekst : Miel Opdenacker en Nobby Thys
Foto : Tony Morris

Met zijn lichaamslengte tot 22 mm is de zweefvlieg *Volucella zonaria* beslist een opvallende verschijning. Als je het dier in een flits ziet denk je misschien aan een hoornaar of een wespvlinder. Nadat dan blijkt dat het diertje slechts 3 antenneledjes en twee vleugels mét een zogenaamde valse ader (vena spuria) in de vleugel bezit luidt het verdicht: zweefvlieg.

Het vrouwtje heeft de ogen bovenaan op de kop gescheiden (zie foto). Bij de mannetjes raken de ogen elkaar bovenaan op de kop.

De zweefvlieg *Volucella zonaria* behoort tot de zogenaamde hommelmeezwefvliegen (sinds de officiële namenlijst reuzen genoemd). Dit zijn grote breedgebouwde zweefvliegen waarvan de larven er een heel bijzondere levenswijze op na houden. Ze leven namelijk in nesten van o.a. hommels!

Volucella zonaria is gemakkelijk te herkennen aan het geel-zwart gebandeerde achterlijf maar kan verwisseld worden met de iets kleinere *Volucella inanis*. Deze laatste soort heeft echter een grotendeels dofzwarte borststukrug i.p.v. grotendeels roodbruin (Verlinden, 1991. Fauna van België: zweefvliegen (Syrphidae), KBIN).

In tegenstelling tot de overige Reuzen (*Volucella* sp.) is deze soort niet beperkt tot bosachtige omgevingen: de meeste vangsten betreffen trekkende exemplaren (uit het zuiden) en deze kunnen inderdaad overal waargenomen worden. Het behoorlijke aantal mannetjes onder de Belgische waarnemingen wijst op de mogelijkheid dat een deel van onze populaties inheems kunnen zijn (Verlinden & Declerck, 1987. The hoverflies (Diptera, Syrphidae) of Belgium and their faunistics: frequency, distribution, phenology. Studiedocument nr. 39 KBIN).

In Vlaanderen zijn slechts enkele vindplaatsen van deze soort bekend volgens de verspreidingskaartjes in Verlinden (1991)!

Toch is het tussen half mei en half september (met een piek tussen eind juli en half augustus) uitkijken geblazen naar (populaties van) deze opvallende zweefvlieg!

Determinatietabellen voor zweefvliegen zijn:

- Voor beginners (determinatie mogelijk met de loep): Barendregt A., 1991. Zweefvliegtabel. Jeugdbondsuitgeverij.
- Voor gevorderden (stereomicroscopie noodzakelijk): Verlinden L., 1991. Fauna van België: Zweefvliegen (Syrphidae), KBIN.

Tentoonstelling: Spinnen in 't stad

Op 11 mei opende de tentoonstelling **Spinnen in't stad** in het EcoHuis te Borgerhout. Deze tentoonstelling geeft een antwoord op vele vragen rond deze interessante diertjes. Je maakt kennis met de levenswijze van stadsspinnen, leert in welke habitat ze het liefst vertoeven, hoe ze jagen en zich verdedigen en hoe sommige exotische spinnen in Antwerpen terecht kwamen.

In aangepaste terraria kan je een aantal levende stadsspinnen bekijken.

Grijp de kans om ondermeer de Grote steatoda, een Antwerpse verwant van de beruchte Zwarte weduwe te bekijken.

Ook de complexe relatie tussen mens en spin wordt hier verder belicht. Sommige mensen hebben een fobie voor spinnen, anderen worden erdoor gefascineerd.

Er zijn straffe verhalen zowel als hardnekkige stadslegendes en veel bijgeloof.

Redenen genoeg om eens binnen te springen in het EcoHuis, Turnhoutsebaan 139, 2140 Borgerhout. De tentoonstelling, tot november, maakt deel uit van een totaalprogramma met lezingen, spinnensafari's, fietstochten en workshops.

Het volledig programma vind je op de website www.eha.be

Tweedehandsboeken KNNV

Op de site van KNNV, de Nederlandse vereniging voor veldbiologie, is een link naar 2^e handsboeken en naar 2^e hands Wetenschappelijke Mededelingen. Deze boeken zijn vrijwel allemaal door leden, aan de vereniging geschonken. De opbrengst komt geheel ten goede aan de KNNV.

En via deze weg kan de kennis, die is opgeslagen in de boeken, weer opnieuw worden gebruikt. De databases worden geregeld bijgewerkt met nieuwe boeken en verkopen worden zo vlug mogelijk verwerkt.

Website: www.knnv.nl

Waarnemingen.be

Dagelijks worden honderden waarnemingen op maillijsten gepost, maar verder gebeurt er vaak niet veel mee. Nog veel meer waarnemingen blijven steken in een notitieboekje. Maar vanaf nu kan je elke waarneming online invoeren, al je eigen waarnemingen beheren en via het internet delen met andere waarnemers.

We zijn dan ook trots waarnemingen.be te kunnen voorstellen, een initiatief van de Stichting Natuurinformatie uit Nederland en Natuurpunt Studie, en gebaseerd op het gekende waarneming.nl.

In deze uitgebreide online databank kan je waarnemingen invoeren én raadplegen van alle soortengroepen, inclusief de exacte locatie op satellietkaart.

Je kan ook foto's en geluiden toevoegen als bewijsmateriaal.

De filosofie is dat elke waarnemer verantwoordelijk is voor het invoeren van de eigen gegevens. Dit bespaart 'forumwatchers' heel wat werk en vermijdt dat gegevens verloren gaan omdat niemand ze toevoegt aan een databank. Aangezien waarnemingen als puntlocatie worden ingevoerd, is het gedaan met zoeken naar de juiste UTM of IFBL code, die kan achteraf automatisch worden toegevoegd.

Ingevoerde waarnemingen zijn in principe openbaar te raadplegen via internet, tenzij het om kwetsbare soorten gaat, of indien de waarnemer de waarneming wenst te vervagen omdat het om een broedgeval gaat of de waarnemingslocatie in een gevoelig gebied ligt. Waarnemers (en binnenkort ook werkgroepen) kunnen op elk moment hun waarnemingen downloaden. Waarnemingen van zeldzaamheden of waarnemingen in een vreemde periode worden gecontroleerd vooraleer te worden goedgekeurd. Alle gegevens worden centraal opgeslagen en worden (mits toestemming van de waarnemer) aangeboden aan de bestaande nationale databanken.

De basisversie van waarnemingen.be is momenteel online.

Amper een twintigtal testpersonen zorgden de laatste maand voor bijna 200 nieuwe waarnemingen per dag. Wat kan dit worden wanneer alle waarnemers meedoen in Vlaanderen?

Een paar miljoen waarnemingen per jaar?

In een volgende fase zullen werkgroepen een eigen scherm kunnen krijgen, met een eigen gebiedsafbakening, en een selectie van soortengroepen op maat. Om waarnemingen te kunnen ingeven moet je registreren. Usernames hebben minimaal 5 letters en kunnen geen spaties hebben. Vul ook steeds je echte naam in.

Opgelet: gegevens verzameld in het kader van telprojecten dienen – zoals voorheen- aan de databanken van deze projecten bezorgd te worden.

Liever geen dubbele invoer dus.

Voor een overzicht van deze telprojecten, kijk op www.telmee.be.

Cursussen juni/juli 2008

Lieveheersbeestjes

Provincie Antwerpen

Natuurpunt Mechels Rivierengebied i.s.m. Natuurpunt Educatie

Plaats: BC Mechels Rivierengebied, Muizenhoek 7, Muizen

Theorie: 2/6 van 19u30 tot 22u30

Praktijk: 8/6 en 15/6 van 9u00 tot 12u00

Prijs: 15€/leden en 35€/niet-leden (incl. lidmaatschap)

Inschrijven: BC Mechels Rivierengebied, 015/43 61 09, bc.mechelsrivierengebied@natuurpunt.be

Lesgever: Wim Veraghtert

Provincie Limburg

Natuurpunt Meeuwen-Gruitrode en Peer i.s.m. Natuurpunt Educatie

Plaats: Milieuklas, gebouw Esmeralda, Steenweg Wijchmaal 66, Peer

Theorie: 10/6 van 19u30 tot 22u30

Praktijk: 15/6, 20/7 en 10/8 van 14u00 tot 17u00

Prijs: 10€/leden en 12,50€/niet-leden

Inschrijven: Marleen Massonnet, 0487/55 24 87 (na 17u00), marleen.massonnet@gmail.com

Lesgever: Nobby Thys

Dagvlinders

Provincie Antwerpen

Natuurpunt Rupelstreek, kern Boom-Rumst i.s.m. Natuurpunt Educatie

Plaats: vergaderzaal sporthal Terhagen, Europalaan 1, Rumst-Terhagen

Theorie: 5/6 en 12/6 van 19u30 tot 22u30

Praktijk: 6/7 van 14u00 tot 17u00 en 19/7 van 10u00 tot 13u00

Prijs: 12€/leden en 15€/niet-leden

Inschrijven: Fried Happaerts, 03/888 81 15, friedh@telenet.be

Lesgever: Nobby Thys

Nachtvlinders

Provincie Oost-Vlaanderen

Natuurpunt Ninove i.s.m. Natuurpunt Educatie

Plaats: café Kalisj, Pollarestraat 126, Ninove

Theorie: 5/6 en 12/6 van 19u30 tot 22u30
Praktijk: 2/8 en 15/8 (na zonsondergang)

Prijs: 15€ op 979-3529555-21 t.n.v. NP Ninove met vermelding "cursus nachtvinders"

Inschrijven: Kris De Wit, 054/32 52 65, kris.dewit@skynet.be
Lesgever: Wim Veraghtert

Zweefvliegen

Provincie Antwerpen

Natuurpunt Zuidrand Antwerpen i.s.m. Natuurpunt Educatie

Plaats: lokaal IJsvogel, Fort VII, Legerstraat 40, Wilrijk

Theorie: 24/6 van 19u30 tot 22u30
Praktijk: 5/7 en 13/7 van 14u00 tot 17u00

Prijs: 17€/leden en 22€/niet-leden op 979-9767547-40 t.n.v. NP Zuidrand Antwerpen met vermelding "zweefvliegen" + naam, telefoonnummer en ev. mailadres
Inschrijven: Catherine Vandercruyssen, 03/288 81 07, cvdex@pandora.be
Lesgever: Nobby Thys

Nuttige en schadelijke insecten

Provincie Limburg

Natuurpunt Zutendaal i.s.m. De Lieteberg vzw en Natuurpunt Educatie

Plaats: BC De Lieteberg, Zuurbroekstraat 16, Zutendaal

Theorie: 11/6 van 19u00 tot 22u00
Praktijk: 15/6 van 10u00 tot 13u00

Prijs: 5€/leden en 6€/niet-leden, ter plaatse te betalen
Inschrijven: BC De Lieteberg, 089/62 94 53, info@lieteberg.be
Lesgever: Nobby Thys

Libellen

Provincie Limburg

Regionaal Landschap Lage Kempen i.s.m. Natuurpunt Educatie

Plaats: afspraak aan het einde van de Vijverstraat, Ham

Praktijk: 7/6 van 14u00 tot 17u00

Prijs: gratis
Inschrijven: Vormingplus Limburg, 011/56 01 00, www.vormingpluslimburg.be (code 1700/0812/192)
Gids: Nobby Thys

Sprinkhanen

Provincie Limburg

Regionaal Landschap Lage Kempen i.s.m. Natuurpunt Educatie

Plaats: Genaderse Molen, Springstraat 10, Houthalen-Helchteren

Praktijk: 29/6 van 14u00 tot 17u00

Prijs: gratis
Inschrijven: Vormingplus Limburg, 011/56 01 00, www.vormingpluslimburg.be (code 1700/0812/194)
Gids: Nobby Thys

Insecten voor beginners

Provincie West-Vlaanderen

Natuurpunt Brugge i.s.m. Natuurcentrum Beisbroek en Natuurpunt Educatie

Plaats: Natuurcentrum Beisbroek, Zeeweg 96, Sint-Andries

Theorie+praktijk: 16/7 van 9u30 tot 12u00 en van 13u30 tot 16u30

Prijs: niet gekend

Inschrijven: Yan Verschueren, 050/39 09 75 of 050/32 90 18, yan.verschueren@brugge.be

Lesgever: Nobby Thys

Activiteitenkalender

1 juni 2008

Ieper

Kriebelbeestjes in en om de Verdrongen Weide

Afspraak: Restaurant Zillebeke vijver, Zillebekevijverdreef 2, Ieper om 9u30.

Organisatie: NP Westland en insectenwerkgroep De Bron vzw.

Info: Rudy Claes 057/ 20.24.54, natuurpuntwestland@telenet

1 juni 2008

Zoutleeuw

Libellen in het Vinne

Afspraak: Parking van het Provinciaal domein Het Vinne te zoutleeuw om 10u00.

Organisatie: Libellenvereniging Vlaanderen

Info: Jorg Lambrechts 0478/ 24.27.61, jr.lambrechts@arcadisaеolus.be

1 juni 2008

Aarschot en Sint-Joris-Weert

Lieveheersbeestjes

Afspraak: Te vragen aan Johan Bogaert.

Info: Johan Bogaert 016/ 50.03.89, johan.bogaert@skynet.be

5 juni 2008

Oudenaarde

Slakken, Jo Packet

Afspraak: De Zonnebloem, Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde om 20u00.

Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*

Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37, lampyris@telenet.be

7 juni 2008

Oudenaarde

Nachtexcursie ongewerelden en sterrenkijken.

Ronny De Clercq, Bryan Goethals, Bertie Schiettecatte, Hugo Verschelden

Afspraak: Park Liedts, Parkstraat, 9700 Oudenaarde om 21u00.

Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*

Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37, lampyris@telenet.be

14 juni 2008

leper

Insecteninventarisatie in de Breemeersen

Afspraak: Kerk van Nieuwkerke, Heuvelland om 9u00 en om 14u00.

Organisatie: NP Westland en insectenwerkgroep De Bron vzw.

Info: Rudy Claes 057/ 20.24.54, natuurpuntwestland@telenet

14 juni 2008

Baraque Fraiture

Vlinders in de Hoge Venen

Afspraak: Carpool-parking te Diepenbeek (E 313) om 08u00.

Organisatie: SAP

Info: Jan Wyers 0475/ 31.37.09, jan.wyers@skynet.be

15 juni 2008

Kluisbergen

Excursie Paddenbroek

Afspraak: Paddenbroek, stationsstraat, Kluisbergen om 14u00.

Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*

Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37, lampyris@telenet.be

19 juni 2008

Ronse

Determinatie inventarisatieproject Paddenbroek

Afspraak: De Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse 19u30 - 22u30

Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*

Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37 of lampyris@telenet.be

21 juni 2008

Dijlevallei te Leuven

Libellen in het Dijleland

Afspraak: Parkeerstrook van station te Oud-Heverlee, Bogaerdenstraat om 10u00.

Organisatie: Libellenvereniging Vlaanderen

Info: Frederik Fluyt 0479/ 92.01.72, frederik.fluyt@gmail.com

22 juni 2008

Zillebeke

Insectenwandeling in de Vierlingen en omgeving

Afspraak: Hill 60, Zwarteleenstraat 40, Zillebeke om 14u00.

Organisatie: NP Westland en Provincie west-Vlaanderen.

Info: Rudy Claes 057/ 20.24.54, natuurpuntwestland@telenet

25 juni 2008

Zutendaal

Afspraak: Bijen- en insectencentrum 'De Lieteberg', Zuurbroekstraat 16, Zutendaal van 19u tot 22u.

Organisatie: NP Educatie

Info + inschrijven: Nobby Thys 014/ 47.29.55 of nobby.thys@natuurpunt.be

25 juni 2008

Westerlo

Plaatsen van fuik

Afspraak: na te vragen indien geïnteresseerd

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 011/ 21.65.50 of ericstoffelen@skynet.be

26 juni 2008

Westerlo

2de maal bemonsteren Slangenwortelpoel

Afspraak: Brug Snekens, Bergveld te Westerlo om 10u00

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 011/ 21.65.50 of ericstoffelen@skynet.be

26 juni 2008

Olen

Determinatie waterdiertjes

Afspraak: Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200 om 13u00 – 22u00

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 011/ 21.65.50 of ericstoffelen@skynet.be

26 juni 2008

Turnhout

Waterkevers, Gilbert Loos

Afspraak: Secretariaat Natuurpunt Educatie, Graatakker 11 Turnhout van 19u tot 22u.

Organisatie: NP Educatie

Info + inschrijven: Nobby Thys 014/ 47.29.55, nobby.thys@natuurpunt.be

27 juni 2008

Hasselt

Nachtvlindervangst

Afspraak: Thuis bij Jos Coteur, Spoorwegstraat 159, Hasselt om 21u30.

Organisatie: SAP

Info: Jos Coteur 0497/ 04.86.79, jos.coteur@telenet.be

28 juni 2008

Hasselt

Vlinders en libellen

Afspraak: Achteraan de parking Kinopolis, Hasselt om 13u00.

Organisatie: SAP

Info: Jan Wyers 0475/ 31.37.09, jan.wyers@skynet.be

Varia

Wil je de focus@ongewervelden in de toekomst *niet meer* ontvangen, geef dan jouw naam en e-mailadres door op ons **contactadres**: focus.ongewervelden@telenet.be
Je kan op dit adres ook terecht voor het doorgeven van gegevens van andere geïnteresseerden, mededelingen en teksten voor de volgende focus, vragen en suggesties...

De lijst met namen waar je waarnemingsgegevens naar toe kunt sturen is te vinden op: <http://www.lampyris.be/waarnemingen.htm>

Dank voor het lezen en tot de volgende keer.